

Päijät-Hämeen liiton lausunto asiaan - Kuulemiskierros selontekoluonnoksesta aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan kokonaisuudesta ja lainsäädännöstä

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää kommentteja luonnokseen selonteoksi aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan kokonaisuudesta ja lainsäädännöstä 25.4.2025 mennessä.
<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=6bb30e03-86d5-4942-b405-9ea9504e9c85>
Hallituksen on tarkoitus antaa selonteko eduskunnalle kesäkuussa 2025.

Alueiden kehittämisen toimeenpanoa ja rahoittamista koskeva lainsäädäntö uudistettiin vuonna 2021. Valmistelun yhteydessä hallituksen esitykseen kirjattiin, että lainsäädännön toimeenpanon seuranta varten eduskunnalle annetaan selonteko.

Selonteon tarkoituksena on arvioida ja kuvata alueiden kehittämisen ja sen lainsäädännön kokonaisuutta ja toimeenpanoa. Tarkasteltavina ovat Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta 756/2021 (toimeenpanolaki) sekä Laki alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta 757/2021 (rahoituslaki) sekä näitä täydentävät asetukset.

Selonteossa arvioidaan alueiden kehittämisen järjestelmän ja rahoituksen toimivuutta ja vaikuttavuutta vuonna 2026 alkavan lainsäädännön uudistamisen pohjaksi. Lainsäädäntöä arvioidaan käytettävissä olevien resurssien kannalta. Uuden aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2028 alusta uuden EU-ohjelmakauden alkaessa.

Lakiuudistuksen tavoitteena vuonna 2021 oli päivittää alueiden kehittämisen tavoitteet, suunnittelu ja toimintatavat vastaamaan muuttuvaa toimintaympäristöä. Lisäksi pyrittiin selkeyttämään lakien rakennetta ja keventämään sääntelyä. Tavoitteena oli myös integroida kansallinen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikka tehokkaaksi kokonaisuudeksi, jotta kansalliset aluekehittämisen

Maakuntajohtaja

06.05.2025

§ 24/2025

linjaukset ja EU:n rahastojen varat tukisivat toisiaan. EU:n alue- ja rakennepolitiikka täydentää ja tukee kansallista aluekehittämistä.

Selonteossa nostetaan esille lainsäädäntöön liittyviä tarkastelun kohteita tulevan lainsäädäntöuudistuksen taustaksi. Selonteossa ei tehdä linjauksia lainsäädäntöuudistuksen sisällöksi. Keskeisinä tarkastelun kohteina selonteossa ovat nk. toimeenpanolain osalta kansallisen aluekehittämisen toimintamallin osa-alueet, kuten kansallinen koordinointi ja yhteensovittaminen, valtioneuvoston yhteistyö ja vuoropuhelu alueiden kanssa sekä valtioneuvoston aluekehittämispäätös sekä maakuntaohjelmat.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman osalta selonteossa tarkastellaan erityisesti ohjelman valmistelua ja hallinnointia. Hallinnon osalta keskeisenä tarkastelun kohteena ovat viranomaisten roolit ja tehtävät. Lisäksi selonteko sisältää tarkastelun Interreg-ohjelmien valmistelusta ja hallinnoinnista Suomessa. Rahoituslain osalta tarkastelun kohteena ovat edellä mainittuihin ohjelmien rahoituksessa käytössä olevat tukimuodot, tukimenettely, tukikelpoisuus ja kustannusmallit.

Selonteon alkuun tullaan valmistelun viimeisessä vaiheessa kokoamaan yhteenveto keskeisistä havainnoista koko lainsäädännön osalta. Kuulemiskierroksella olevassa luonnoksessa yhteenvetoa on tehty erikseen toimeenpanolakia ja rahoituslakia käsittelevien lukujen loppuun. Selonteon valmistelua on tukenut työryhmä, jossa olivat edustajat keskeisistä ministeriöistä, maakuntien liitoista, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä Kuntaliitosta.

Asian ovat valmistelleet kehittämisjohtaja Juha Hertsi ja aluekehityspäällikkö Riika Kivelä.

Päätös

Selonteossa esitetyt tavoitteet ovat pääosin relevantteja. On erityisen tärkeää, että tavoitteet säilyvät strategisella tasolla, mikä mahdollistaa aluekohtaisen räätälöinnin. Maakuntien liittojen rooli aluekehittämisen tavoitteiden määrittelyssä ja toteuttamisessa on keskeinen. Se tulee säilyttää ja sitä tulee tukea. Maakuntien liitot ovat alueen asiantuntijoita ja yhteistyön koordinoijia, joita johtavat demokraattisesti valitut päättäjät. Päijät-Hämeen näkökulmasta on keskeistä tunnistaa alueelliset erot ja erityisesti talouden rakennemuutoksesta sekä väestön ikääntymisestä johtuvat haasteet, jotka korostuvat alueellamme.

Maakuntajohtaja

06.05.2025

§ 24/2025

Aluekehittämistavoitteisiin tulee sisällyttää nykyistä vahvemmin turvallisuus, huoltovarmuus ja varautuminen osana resilienssiä. Myös nuorten syrjäytymisen ehkäisy tulee nostaa esiin konkreettisena tavoitteena.

Viranomaisten roolit on selonteossa kuvattu pääosin selkeästi. Erityisesti maakuntien liittojen rooli aluekehittämisen viranomaisina on tunnistettu, mutta tätä asemaa tulee vahvistaa jatkossa. Käytännön toteuttamisessa tarvitaan tasavertaisuutta, kaksisuuntaisuutta ja vuorovaikutusta sekä tarvittaessa sopimuksellisuutta valtion ja alueiden välillä. Yleiset kirjaukset elinvoimakusten vastuista aluekehityksestä tulisi poistaa, jotta vastuujaako aluetasolla olisi selkeä.

Selontekoon tulee lisätä kirjaus siitä, että maakuntien liitoille tulee mahdollistaa EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen hallinnointi myös tulevilla ohjelmakausilla, mikäli ne sitä tavoittelevat ja osoittavat valmiutensa. Tämä korostaa aluelähtöisyyttä, jatkuvuutta ja paikallistuntemusta.

Selonteko tunnistaa ohjelmatyön aikajänteisiin ja yhteensovittamiseen liittyvät haasteet. Maakuntaohjelman ja ALKE-päätöksen aikataulujen yhteensovittaminen on toteutunut hyvin Päijät-Hämeessä. Kansallisen aluekehittämisen rahoituksen merkitys ja hyödyllisyys on hyvin tunnistettu, vaikka sitä juuri nyt ei olekaan käytettävissä. Ei pidä kuitenkaan sulkea pois, etteikö niin olisi jatkossa.

Selontekoon tulee kirjata, että kaikilla halukkailla maakunnilla tulee olla mahdollisuus toimia välittävänä toimieliminä ohjelmatyössä. Lisäksi maakuntakohtaiset ALKE-keskustelut tulee vakiinnuttaa, ja niiden on perustuttava maakuntaohjelmaan, ei pelkästään valtakunnalliseen ALKE-päätökseen. Älykkään erikoistumisen strategian toimeenpanosta ei ole kirjattu erikseen. Sen huomioiminen on keskeistä niin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toteutuksessa kuin kaupunkien kestävässä kehittämisessä (ekosysteemisopimukset) sekä suoran EU-rahoituksen hyödyntämisessä.

Selonteko tunnistaa keskeisiä haasteita, mutta erityisesti kustannusmallien yksinkertaistaminen ei ole onnistunut tavoitteiden mukaisesti. Tulevien elinvoimakusten ja maakuntien liittojen rahoitustehtävien työnjakoon sekä tukimuotojen päällekkäisyyksien poistamiseen tulee kiinnittää

Maakuntajohtaja

06.05.2025

§ 24/2025

erityistä huomiota. Päijät-Hämeen liiton näkemyksen mukaan toimintaympäristötuki tulisi keskittää maakunnan liitoille, joilla on pitkä kokemus hankerahoituksesta ja alueellisesta vaikuttavuudesta.

Selonteko on kokonaisuutena tasapainoinen, mutta aluekehittämisen kentän monimutkaisuus ja rahoituksen hajautuneisuus vaativat selkeämpää työnjakoa. Hallintoviranomaisen (TEM) oma rooli tulisi myös arvioida kriittisesti. On tärkeää, että lainsäädäntö tukee tarvelähtöistä ja yhteistyöhön perustuvaa aluekehittämistä, jossa maakuntien liittojen asema tunnustetaan täysimääräisesti.

Nostoina Päijät-Hämeen liitto korostaa seuraavia asioita:

- Maakuntien liittojen rooli monirahastoisen rahoituksen koordinoijana ja välittäjänä tulee selkeästi kirjata. TE-uudistuksen myötä olisi perusteltua ehdottaa, että ESR+ -rahoitus siirtyisi kokonaan liittojen hoidettavaksi.
- Älykkään erikoistumisen strategian toimeenpano, suoran EU-rahoituksen hyödyntäminen ja kansainvälinen yhteistyö tulee kuvata osana kokonaisuutta.
- Lainsäädännössä on huomioitava alueiden eriytyminen, resurssien riittävyys ja osaamiskeskittymien tukeminen entistä konkreettisemmin.
- Venäjästä aiheutuvien riskien kasvu tulee tunnistaa nykyistä paremmin geopoliittisessa kontekstissa.

Lainsäädännön tavoitteena tulee olla nykyisen aluekehittämisen toimintakokonaisuuden uudistaminen tarvelähtöisesti. Tämä vaatii selkeän työnjaon eri ministeriöiden, tulevien elinvoimakeskusten ja maakunnan liittojen välillä. Aluekehittämislainsäädännön tulee tunnistaa maakunnan liittojen asema alueellisina toimijoina ja rahoituksen välittäjänä. Alueohjelmien suunnittelu- ja toteutusvastuu kuuluvat luontevasti maakuntatasolle, jossa voidaan tehokkaasti yhdistää strateginen ohjaus, aluelähtöisyys, osallistavuus ja paikallistuntemus.

Niina Pautola-Mol
Maakuntajohtaja

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Muutoksenhakukielto

Päätökseen, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa kuntalain 136 §:n mukaan hakea muutosta.